

РОЛЬ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Т. В. Усюк, аспірант*

Житомирський національний агроєкологічний університет

Проаналізовано теоретичні аспекти розвитку обслуговуючої кооперації. Особливу увагу приділено визначенню ролі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у діяльності сільських підприємницьких формувань. Запропоновано заходи щодо поширення кооперативів у сільській місцевості.

Постановка проблеми. Тривала криза, що охопила сільську місцевість України, пов'язана, передусім, з низьким рівнем її інфраструктурного забезпечення. Державні, соціальні та ринкові інституції, які виступають елементами механізму розвитку і регулювання підприємництва в сільській місцевості, не виконують повною мірою основного призначення, а заходи, які спрямовані на підвищення ефективності, не забезпечують очікуваних результатів.

У зазначених процесах важливу роль відіграють обслуговуючі кооперативи як активні учасники перетворення усіх сфер існування сільського підприємництва. Визначення впливу обслуговуючої кооперації на функціонування підприємницьких формувань є досить актуальним питанням, оскільки розвиток процесів кооперування сприятиме їх успішному функціонуванню, правовому і економічному консультуванню, маркетинговому та інформаційному обслуговуванню.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні питання дослідження формування і розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації висвітлено у працях вітчизняних вчених-аграрників таких, як В. Зіновчук [1], О. Крисальний, М. Малік [6], Л. Молдован [2], П. Саблук, В. Юрчишин та багато інших. Водночас, незважаючи на проведені дослідження, для вітчизняної економічної науки проблема розвитку обслуговуючої кооперації та її вплив на сільське підприємництво є актуальною й потребує теоретичного обґрунтування.

Мета і методика досліджень. Метою дослідження є визначення ролі обслуговуючої кооперації у розвитку сільського підприємництва. Теоретичною та методологічною основою дослідження став діалектичний метод пізнання і системний підхід до вивчення економічних явищ та процесів, що відбуваються у сфері розвитку

* Науковий керівник – д.е.н, професор Т.О. Зінчук.

підприємницької діяльності в сільській місцевості на засадах кооперування. У процесі дослідження застосовувалися загальнонаукові (аналіз та синтез, наукова абстракція) і спеціальні економічні методи (абстрактно-логічний, аналітичний, графічний).

Виклад основного матеріалу. В умовах багатокладності сільської економіки та активного розвитку підприємництва в сільській місцевості все більшого значення набуває поширення підприємницьких і непідприємницьких організацій кооперативного типу. Серед них на особливу увагу заслуговує розвиток обслуговуючої кооперації, яка існує на засадах самостійності, самоуправління та добровільного об'єднання сільських підприємств для спільного господарювання.

Згідно з законодавчими актами, сільськогосподарська обслуговуюча кооперація за своєю суттю є системою кооперативних організацій, які створюються з метою задоволення економічних, соціальних потреб своїх членів та подолання бідності в сільській місцевості [4]. Водночас, організаційною формою такої кооперації є сільськогосподарський обслуговуючий кооператив (СОК), основна діяльність якого спрямована на надання послуг зі зберігання, переробки, збуту продукції та постачання матеріально-технічних засобів підприємницьким формуванням.

Найбільшу кількість СОК в Україні було зареєстровано у 2005 р. (1127 об'єднань). Це свідчить про підтримку держави щодо розвитку кооперації у сільському господарстві. Житомирська область є лідером у поширенні кооперативних практик. Так, в 2000 р. в області було лише 14 обслуговуючих кооперативів, у 2010 р. їх кількість збільшилася у 6 разів і становила 97 об'єднань.

У сільському підприємстві досить активно розвивається кооперація у сфері фермерського господарювання та між особистими селянськими господарствами (ОСГ). Діяльність останніх не відноситься до підприємницької, але зважаючи на масштаби виробництва різних видів продукції та наданні послуг населенню, саме СОК дозволяє їм повноцінно та ефективно функціонувати на ринку. Фермери беруть участь у створенні та функціонуванні СОК з метою покращення якості продукції, її переробки, сортування, зберігання, транспортування та підвищення ціни реалізації [8]. Результатом такої діяльності є прибуток, який отримує фермер, оскільки ціна, яку встановлено кооперативом і за якою відбулася реалізація, повертається саме йому як виробнику. Члени кооперативу отримують частину від прибутку у вигляді заробітної плати за надані послуги.

Створення обслуговуючого кооперативу між ОСГ направлене на підвищення якості продукції, яку вони виробляють, та наданні

гарантій, що вона є дійсно безпечною. Така взаємодія ґрунтується на тому, що кожен член кооперативу самостійно веде свою діяльність і виконує необхідні дії для зберігання, сортування та пакування продукції через кооператив. Перевагою створення обслуговуючого кооперативу ОСГ є те, що виробники продукції можуть реалізовувати її як сировину або як готову продукцію (вироблену на кооперативному переробному підприємстві) до кінцевого споживача без послуг посередника. Результатом такої взаємодії є формування ціни, що відповідає інтересам виробника.

Досить влучним прикладом такого кооперування є виробництво молока ОСГ, якість якого є невисокою і не відповідає відповідним вимогам та стандартам. Перевагами створення даною групою господарств СОК дає можливість забезпечити охолодження, контроль за якістю і реалізацію молочної продукції до споживача. За таких умов зростає закупівельна ціна на молоко і це є основним стимулюючим чинником для збільшення виробництва та участі у кооперативах. Варто також зазначити, що закупівельні ціни переробних підприємств на молоко є значно нижчими, ніж у кооперативних об'єднань, які мають власну інфраструктуру [8].

Враховуючи вплив обслуговуючої кооперації на розвиток підприємницьких формувань необхідним є обґрунтування заходів щодо поширення СОК у сільській місцевості, зокрема забезпечення державної підтримки кооперативів та розповсюдження необхідної інформації; удосконалення законодавчої бази та системи оподаткування діяльності; інтеграція кооперативів з науковими закладами; посилення конкурентоспроможності кооперативів за рахунок підвищення якості продукції сільських підприємницьких формувань; залучення активних представників сільської громади до організації діяльності СОК.

Висновки. Розвиток СОК у сільському підприємстві є механізмом захисту економічних інтересів підприємницьких формувань від проявів недобросовісної конкуренції з боку посередників та вирішення проблем, пов'язаних з просуванням продукції до споживачів. Також обслуговуюча кооперація дає можливість сільським підприємцям не лише раціонально та ефективно використовувати ресурси, але й підвищує результативність діяльності.

Список використаних джерел

1. Зіновчук В. В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу / В. В. Зіновчук. – Друге видання, доповнене і перероблене. – К.: Логос, 2001. 380 с.

2. Молдаван Л. В. Роль сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у реорганізації КСП / Л. В. Молдаван. – К.: Тасіс, 2000. – 52 с.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997р. № 469/97-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z970469.html.
5. Рульєв В. А. Роль сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на ринку аграрної продукції / В. А. Рульєв, М. І. Лобанов, С. М. Григор'єв. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znptdau/2009_6.pdf.
6. Сільськогосподарська кооперація: суть та проблеми розвитку в Україні / За ред. М.Й. Маліка. – К.: ІАЕ, 1999. – 166 с.
7. Статистичний щорічник Житомирської області за 2010 рік. / Гол. упр. статистики в Житомир. обл., 2010. – 479 с.
8. Томич І. Розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів – магістральний шлях для АПК України [Електронний ресурс]. / І. Томич. — Режим доступу: http://agroua.net/news/news_34836.html